

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ТВОРАХ БЕРНАРА ВЕРБЕРА

У статті розглядаються фразеологічні інновації у сучасному французькому художньому дискурсі, а саме на матеріалі творів Бернара Вербера.

Ключові слова: фразеологізм, фразеологічні інновації, субституція, розгорнута метафора.

The article deals with phraseological innovations in contemporary French artistic discourse, the material is works of Bernard Werber.

Keywords: phraseology, phraseological innovations, substitution, detailed metaphor.

Письменник є важливою фігурою у збагаченні мови, зокрема її фразеології. Специфіка використання мовних засобів залежить не тільки від автора, а й від загального стану мови, літературно-стильових тенденцій, що переважають, та соціуму.

Польсько-російський мовознавець Ян Нецислав Бодуен де Куртене казав: “У мові, як загалом, у природі, все живе, все рухається...” При спілкуванні та написанні люди не боялись збагачувати мову: комбінувати слова по-новому, робити цікаві словесні трансформації та комбінації, проводити незвичні паралелі.

Французька мова – романська мова, яка зазнала багато трансформацій. Першою пам'яткою із вживанням французької мови є “Страсбурзькі клятви” (842р.), але з того часу багато чого змінилось. Митці різних епох працювали над її збагаченням. Завдяки Франсуа Рабле, Мольєру, Бальзаку, роботі Пляєди, Французькій Академії ми знаємо цю мову у її сучасному звучанні та вигляді. XXI століття видатний французький письменник Бернар Вербер є одним з тих, хто працює та робить значні внески у розвиток мови. У цій статті ми звернемо увагу на його новаторство у поліфразеології у французькій мові [2, с.382].

Актуальність дослідження зумовлена:

1) значущим місцем творчості Бернара Вербера для розвитку французької фразеології;

2) недостатністю комплексного аналізу авторських інновацій фразеологізмів у прозі письменника.

Знайомство з творчістю сучасного французького письменника та системне дослідження фразеологічних інновацій у його художніх романах дало можливість проаналізувати специфіку використання фразеологічних одиниць у сучасному художньому дискурсі.

Фразеологізм, фразеологічна одиниця, фразеологічний зворот, фразема – нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний знак, який своїм виникненням і функціонуванням зобов'язаний фразеотворчій взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів.

Фразеологічні інновації – це новостворені або трансформовані стійкі мовні одиниці, яким притаманні фразеологічне значення, ознаки та стилістичні функції. Фі можуть бути як авторського походження, так і народного. Вивченням фразеологічних неологізмів займаються такі науки, як: фразеологія, фразеографія, фразеостилістика, пареміологія, пареміографія, неологія та інші [1, с.310].

Усього нами було опрацьовано 849 сторінок та методом суцільної вибірки відібрано 135 фразеологічних інновацій. За допомогою статистичної методики ми підраховали, що у творах Бернара Вербера наявно 18 семантичних модифікацій (13,3%), 37 афоризмів (26,7%) та 81 структурно-семантична трансформація (60%). Найбільш

вживаними структурно-семантичні трансформації (48.1%) були у творі «Paradis sur Mesure», а семантичні модифікації (50%) та афоризми(43,2%) – у романі «Les Fourmis» [4, с.52].

Найбільше ФО було знайдено у творі «Paradis sur Mesure» – 41,5% (56 одиниць), далі у романі «Les Fourmis» – 40, 7% (55 одиниць) та 17,8% (24 одиниці) у творі «Le Livre du Voyage».

ФІ Бернара Вербера створені з метою уточнення, деталізації, подекуди зміни семантики французьких авторських та народних висловів. Його трансформації, гра зі словами надають особливої естетики та шарму цим текстам.

Субституція компонентів ФО є прийомом якісної зміни ФО та є одним із найпродуктивніших способів трансформації в художньому вжитку вітчизняних письменників. Своє місце цей прийом знайшов і в романах сучасного французького письменника Бернара Вербера. Письменник надає перевагу доволі громіздким поширенням, у чому можемо переконатись на прикладах неофраз, знайдених у романі «Paradis sur Mesure».

Таким чином, Бернар Вербер лаконізував мовлення, залишивши лише стрижневий компонент ФО. Він змінював предикативні вирази постпозиційним усіченням, проте знайдений субстантивний вираз у романі «Paradis sur Mesure» було трансформовано способом препозиційного усічення. У його творах було виявлено значну кількість неофраз та поодинокі випадки неосем, неоморфів та неовербів.

До структурно-семантичних трансформацій ФО також слід віднести розгорнуту метафору – прийом кількісної трансформації ФО, при якому слова/словосполучення вільного вжитку стають глибшими, метафоричними.

Із структурно-семантичних прийомів трансформації письменник найчастіше послуговувався прийомом розгорнутої метафори (50,6%).

Семантичні модифікації дають змогу авторові розширити семантичні можливості ФО, надати їм емоційності, експресивності, метафоричності. Авторські афоризми відображають філософію письменника. Він закликає бути більш відповідальним, працьовитим, добросовісним. Він вживав ФІ без зміни структури фразеологізму для розкриття теми сім'ї, керування емоціями та прийняття смерті.

Прийом подвійної актуалізації – це такий прийом семантичної трансформації ФО, що полягає в паралельному сприйнятті комбінації використання вільних словосполучень для підсилення змісту узуальної ФО. Саме контекстуальне оточення допомагає письменнику освіжити фразеологічний образ, оновити метафоричність, емоційність та експресивність фраземи.

Художні тексти Бернара Вербера наповнені повчаннями, які здебільшого закладені в уста героїв. Нижче подано декілька прикладів знайдених афоризмів у романі «Paradis sur Mesure»:

(1) «*Pour être vraiment heureux, il faut être ignorant. Ou savoir oublier très vite*». – «Щоб бути по-справжньому щасливим, необхідно вміти ігнорувати. Або швидко забувати».

Тобто за Бернаром Вербером, злопам'ятність лише заважатиме людському щастю.

(2) «*L'amour c'est juste avant la mort. Et...c'est juste après l'humour*». – «Кохання – це те, що передує смерті. І...те, що слідує гуморові» [5, с.23].

Із семантичних прийомів модифікації ФО найактивніше Бернар Вербер застосовує прийом компаративації ФО (72,2%).

Кількість розгорнутих метафор у порівнянні з кількістю компаративацій становить 75,9%.

При аналізі даних ФО було виявлено, що найчастіше автор їх використовував для зображення кохання, сімейних стосунків, описів повсякденного життя людей чи мурах, емоцій, смерті, сексуального життя, екології. Вони відігравали як позитивну експресивну роль, так і негативну. Він зображував звичайні речі з погляду гігантів, людей та

маленьких мурашок, іронізував, жартував, ображав та надавав філософського значення.

Подальші дослідження цього питання є важливим у контексті розвитку французької мови, збагачення її словникового складу, перекладацького потенціалу фразеологічних інновацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Важеніна, О. Г. (2000). До проблеми розмежування фразеологічних трансформацій, модифікацій та варіацій. *Лінгвістичні студії : зб.наук.праць*,6,310-313.
2. Погрібна, Т. А. (2014) Особливості функціонування фразеологічних одиниць у художньому тексті. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*, 29, 380-387.
3. Gross, G. (1996). *Les expressions figées en français. Noms composés et autres locutions.* Ophrys, Gap-Paris.
4. Tamayo, R. R. (2017). *La phraséologie: le statut des expressions idiomatiques dans le système linguistique français.* (Thèses de mast.). Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid.
5. Yakubovich, Y. (2015). *Défigement dans les textes poétiques.* (Thèses de doct. en sciences hum.). Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Єрмоленко І.І.